

gaan: je gaat alleen mee als je dat wil. En als je dat wil, moet je het zelf doen. Ik zeg altijd: ik regisseer niet een voorstelling, ik regisseer het publiek. Mensen vinden een voorstelling goed als ze ontzettend bezig geweest zijn, als ze veel gedachten hebben gehad, ook al hebben ze niet helemaal in de gaten dat ze het erg druk gehad hebben. Dat geldt misschien wel voor alle kunsten. Als de voorstelling jou voorblijft, als je dus steeds moet blijven communiceren en deduceren en analyseren, dan heb je jezelf vol laten lopen. Ik bedoel dat ook niet zo bewust: het gaat om al datgene wat je overkomt, dus ook alles op het gebied van de intuïties en associaties. De toeschouwer kan zichzelf alleen vol laten lopen, maar je moet de voorstelling wel zo maken dat deze daartoe bereid is.

Het Heengaan is voor mij een uitdrukkelijke fictie: de kinderen spelen het jaar 2080, ze spelen een totaal andere wereld. Jij moet bereid zijn om dat te zien, of beter, ik help je daar, wat de informatie betreft, geen syllabe. Ik zou het niet leuk vinden als dat soort voorstellingen beschouwd werden als louter zichzelf. Tom Blokdijs heeft dat aardig geformuleerd in dat artikelje over het theaterfestival vorig jaar: mijn voorstellingen zijn herkenbaar aan het feit dat persoon en personage over elkaar heen lopen, dat de persoon die acteert het personage door zich heen laat schijnen. Ik vind dat je daaraan niet kan ontkomen, tenzij de acteur misschien een masker opdoet of zijn gezicht erg schminkt - maar dat wil ik niet. Iemand brengt iets van zichzelf mee: de fysionomie, het aura, de persoonlijkheid staat er op het moment dat een acteur een rol speelt. Iedereen heeft sowieso een eigen uitstraling, karakter, manier van praten. Daaraan kunnen we niets doen omdat we niet meer met die stereotiepe, enkelvoudige tekentaal van acteren werken, dat erg 'gekunde' in acteren dat b.v. in Moskou nog steeds aan de orde is. Dat begrijp ik niet meer. Dat is gekund, maar ouderwets acteren. Dat is natuurlijk ook wel erg mooi om toe te passen af en toe, maar dan wel zo dat we het allemaal weten.

Het Heengaan is een fictie. Wat zij spelen is 2080 maar dat zij dat spelen heeft alles te maken met hoe ik wil dat zij acteren. 2080 dus: je hebt een besef van jezelf als object en je hebt een besef van je omgeving als bestaande uit objecten. Dat wil zeggen niet zoals wij de omgeving kennen nl. als bestaande uit functies, toepassingen, bedreigingen en weet ik wat, maar een boom als boom, een stoel als stoel, een andere mens als een andere zak

van vlees en botten zoals jijzelf een zak van vlees en botten bent, die zich regelmatig verplaatst en waarvan de verschillende onderdelen zich ten opzichte van elkaar verplaatsen. Als ik niet dat traditionele acteren van kinderen wil en als ik niet die ambities wil van kinderen die elkaar niet het licht in de ogen gunnen - dat is iets wat ik er zeer snel uithaal, als dat opduikt in een repetitie -, dan is zo een betoog wel heel handig omdat het ook iets zegt over het leven buiten de voorstelling: een leven waarin de ander een object is en niet een object dat je wil hebben, niet een object dat je wil troosten, of waardoor jij getroost wil worden. Laten we de interactie tussen de mensen maar even simplificeren tot de trooster en de getrooste. "Wil jij mij troosten? Ik heb je nodig" of "Ik wil jou troosten want ik heb je nodig". De derde variant is dat je het geen van tweeën aandurft, troosten of om troost vragen. Die belangenrelatie tussen mensen probeer ik eruit te halen en die manier van spelen zoek ik op in die fictieve wereld van 2080. Dat is heel moeilijk; voor de voorstelling moet ik dan steeds een heleboel van dit soort steekwoorden laten vallen om weer te beseffen dat er geen kleinzielige, kleinmenselijke interpretaties van teleurstelling, of zichtbaar verlangen in de voorstelling mogen zitten. Je bent op jezelf. Je gaat zo zitten of staan dat je je steeds behaaglijk voelt. Dat wil niet zeggen dat je niet naar de ander wil gaan, dat je geen interesse hebt in de ander. Maar nooit zo dat als je de ander benadert of aanraakt, die ander denkt dat je iets van haar of hem wil. Als die ander dat niet prettig vindt, dan haalt hij dat weg of draait zich af, maar altijd zonder dat je de ervaring van 'niet prettig' hoeft te hebben, zoals wij die - in het echte leven - altijd hebben omdat we steeds te laat wegdraaien. 'Object' is niet helemaal het goede woord. Er is ook interesse in de ander; de ander wel in je opemen maar zonder dat je dat nodig hebt, zonder dat je daar belang bij hebt, je ego-gerichtheid zo open laten staan dat er plaats is voor een ander. Om het even duidelijk te houden: wat ik zeg, heeft heel veel te maken met wat ik graag wil en niet met wat ik ben. Wat we doen is altijd datgene wat we graag willen bereiken. De kinderen in *Het Heengaan* zijn geconcentreerd zonder fixatie, ze kijken met interesse naar ogen, naar haartjes, naar wenkbrauwen, naar mond... en dat steeds met de wetenschap dat ze zelf ook behaaglijk zitten. Als je raar zit, ga je verzitten. En zo krijg je die specifieke, 'dome' maar aangename houdingen.

"En zo kijken ze ook het publiek aan. Daar gebeurt datzelfde soort van interactie."

Ja, zo werkt het ook. Er valt een soort distantie weg omdat je niet ziet dat er dat belang bij is, dat je niet ziet dat zij zich tegen jou afzetten. Dat belangeloze, dat spelen ze. Daarna zijn we wel weer gewoon. Let wel, dit overkomt alleen die toeschouwers die deze interactie willen aangaan en zich er niet tegen afzetten.

"Maar hoe bereik je dat belangeloze in het spel bij je acteurs?"

Dat is heel ingewikkeld. Mijn voorstellingen hebben dat altijd gehad. Ook in *Adio* en de voorstellingen van *Mug met de Gouden Tand* zat die onbevange aanwezigheid. Deze voorstelling zit vol tegenstellingen: die aanwezige afwezigheid, die concentratie zonder dat het fixatie wordt, die bedeesde hartstocht, ongedwongen passie, bewust en onbewust... Als ik regisseer rollen die begrippen als vanzelf mijn mond uit. Dé tegenstelling is natuurlijk tussen waar en niet waar: je wil de indruk wekken dat iets waar is en toch spél je de fictie van 2080. Het is een fictie, alleen ligt het er niet zo dik bovenop; de fictie lijkt een natuurlijke aanwezigheid te hebben. Met deze produktie ben ik het verst gegaan van alles wat ik durfde, verder b.v. dan *Om Eleanor*. Ik heb eens een keer opgeschreven dat het een onmogelijke voorstelling moest worden: een voorstelling die niet deugt en die nergens rekening mee houdt. Aan toneelconventies heb ik niet zo 'n boodschap. Ik doe het ook heel veel vanuit mijn intuïtie; het is niet zo van voren af bedacht. Kijk, het is niet zo moeilijk om een voorstelling te maken waarvan je weet dat de mensen ze leuk zullen vinden. Deze

Repin